

Grund- og nærhedsnotat til Folketingets Europaudvalg

Dato

11. november 2020

Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, det Europæiske Råd, Rådet, Det Europæiske økonomiske og sociale udvalg og regionsudvalget om en renoveringsbølge for Europa

KOM (2020) 662

Notatet sendes tillige til Folketingets Klima-, Energi- og Forsyningsudvalg.

1. Resumé

Europa-Kommissionen har den 14. oktober 2020 offentliggjort en meddelelse om en strategi for en renoveringsbølge for Europa (herefter renoveringsbølgen). Strategien anviser hvilke principper og initiativer, som Kommissionen vil bringe i anvendelse for at fremme renoveringsraten i Europa. Hensigten med strategien er primært at understøtte opnåelse af EU's 2050-mål for klimaneutralitet, genopretning efter COVID-19, en langvarig jobskabelse, øget digitalisering, bedre indeklima og færre udgifter for den enkelte forbruger.

Flere af elementerne i Kommissionens grønne pagt ("EU Green Deal") konkretiseres i strategien, herunder Kommissionens visioner for minimum en fordobling af renoveringsraten af eksisterende bygninger frem mod 2030 samt fremme af gennemgribende renoveringer på tværs af EU ud fra princippet om energieffektivitet først. Der lægges også op til at revidere en række direktiver mhp. at indføre en række konkrete initiativer, f.eks. bindende energikrav til eksisterende bygninger, opdatering af rammerne for energimærkningsordningen, mål for genbrug af byggematerialer og reduktion af byggeaffald, udvidelse af kravene til energirenoveringer af offentlige bygninger og minimumskrav til anvendelse af vedvarende energi i bygningers energiforsyning. Derudover vil Kommissionen bl.a. også udarbejde en plan for reduktion af CO₂-udledninger for hele livscyklussen for bygninger og via en række indsatser fremme finansieringsmulighederne for energieffektive bygningsrenoveringer.

Strategien medfører ikke i sig selv lovgivningsmæssige eller økonomiske konsekvenser.

Regeringen er positiv over for strategien og bemærker, at Kommissionens prioriteter flugter med regeringens dagsorden inden for energi-, klima- og forsyningsområdet, herunder målet om at reducere Danmarks drivhusgasudledninger med 70 pct. frem mod 2030. Strategiens konkrete konsekvenser ikke kan udledes på nuværende tidspunkt, men der vil udmøntningen blive taget stilling til strategiens enkelte dele.

2. Baggrund

Europa-Kommissionen offentliggjorde den 14. oktober 2020 en meddelelse om en strategi om *En renoveringsbølge for Europa*, jf. KOM (2020) 662.

Strategien er lanceret som led i den europæiske grønne pagt, jf. KOM (2019) 640 og har også som mål at bidrage til genopretningen af EU's økonomi efter COVID-19-krisen.

Renoveringsbølgen udgør Kommissionens strategi for, hvordan den europæiske renoveringsrate som minimum skal fordobles. Kommissionen angiver, at bygninger er ansvarlige for ca. 40 pct. af EU's totale energiforbrug og for 36 pct. af EU's drivhusgasemissioner relateret til energi. For at nå EU's klima-reduktionsmål på 55 pct. vurderer Kommissionen, at EU inden 2030 bør reducere bygningers drivhusgasemissioner med 60 pct., bygningernes endelige energiforbrug med 14 pct. og bygningernes energiforbrug til opvarmning og køling med 18 pct.

3. Formål og indhold

Formålet med strategien er at sætte fokus på, hvordan bygninger kan gøres mere energieffektive, hvordan der kan anvendes flere cirkulære og bæredygtige byggematerialer samt reducere energiforbruget i bygninger, og hvordan en øget renoveringsrate kan understøtte sociale, miljømæssige og økonomiske formål samt sikre, at bygninger gøres sundere, grønnere, mere sikre samt understøtter systemintegration og fleksibelt energiforbrug.

Strategien har endvidere til formål at understøtte EU's økonomiske genopretningsindsats efter COVID-19, da byggesektoren er arbejdsintensiv og involverer mange forskellige dele af industrien og erhvervslivet.

Hovedprincipper for bygningsrenoveringer frem mod 2030 og 2050

Strategien oplister tre prioriterede emner, som Kommissionen vurderer har det største potentiale for energieffektivisering, og som medlemslandene derfor bør fokusere på ved udvikling af politikker og prioritering af finansiering:

1. Håndtering af energifattigdom og bygninger i den dårligste stand/med de laveste energimærker.
2. Renovering af offentlige bygninger såsom bygninger inden for administration-, uddannelses- og sundhed.
3. Dekarbonisering af energiforbrug til opvarmning og afkøling af bygninger.

Prioriteterne udspringer af en tilgang til bygningsrenovering ud fra syv nødvendige principper:

1. *Energieffektivitet først* som et horisontalt styrende princip for EU's forvaltning af klima- og energiområdet samt andre relevante områder for at sikre, at der i EU kun produceres den energi, der faktisk er brug for.

2. *Affordability* (herefter overkommelighed). Energieffektive og bæredygtige bygninger skal gøres bredt tilgængelige, især for husstande med mellemstore og lavere indkomster, samt for sårbare mennesker og områder.
3. *Dekarbonisering og integration af vedvarende energi*. Bygningsrenoveringer bør fremskynde integrationen af vedvarende energikilder, især fra lokale kilder og fremme en bredere anvendelse af spildvarme.
4. *Livscyklustækning og cirkularitet*. Minimering af bygningers klimaaftryk kræver ressourceeffektivitet og cirkularitet kombineret med, at dele af byggesektoren omdannes til en såkaldt "carbon sink".
5. *Høje sundheds- og miljøstandarder*. Sikring af høj luftkvalitet, god vandforvaltning, katastroforebyggelse og beskyttelse mod klimarelaterede farer, fjernelse af og beskyttelse mod skadelige stoffer, brand og seismisk sikkerhed.
6. Håndtering af de to såkaldte *tvillingeudfordringer* ved at samtænke den grønne og digitale overgang med hinanden.
7. *Respekt for æstetik og arkitektonisk kvalitet*. Renoveringer skal respektere principper for design, håndværk, kulturarv og bevarelse af det offentlige rum.

Nedenfor er en række af strategiens vigtigste initiativer fremhævet. Disse vil blive gennemført via revision af en bred vifte af lovning og regulering f.eks. Direktiv om energieffektivitet og Bygningsdirektivet.

Levering af hurtigere og dybere renovering for at fremme bedre bygninger

I forhold til overkommelighed anfører Kommissionen, at bygningsrenoveringer holdes tilbage af forskellige barrierer, hvilket særligt er gældende for slutbrugerne. Dette kan skyldes manglende information, vanskeligheder ved at mobilisere finansiering, både privat og offentlig, samt manglende viden om fordelene ved energirenovering, herunder de økonomiske og sundhedsmæssige fordele. Derudover vanskeliggøres overkommeligheden af udfordringer med måling og værdifastsættelse af selve energibesparelsen ifm. renovering.

Kommissionen foreslår derfor bl.a., at renovering af bygninger skal bruges som løftestang til at tackle energifattigdom og skabe øget adgang til sunde boliger for alle husstande. Kommissionen vil yderligere undersøge, om EU's budgetressourcer sammen med indtægterne fra EU's emissionshandelssystem (EU ETS) kan bruges til at finansiere nationale energieffektivitetsindsatser rettet mod den del af befolkningen, som har lavere indkomster.

Kommissionen ser endvidere et behov for at foreslå bindende energikrav til eksisterende bygninger som en del af den kommende revision af bygningsdirektivet. Kravene vil blive baseret på en konsekvensvurdering, som Kommissionen arbejder på, og som bl.a. vil indeholde forslag til en tidsplan for gradvis indførelse af krav til eksisterende bygninger.

Kommissionen har også foreslået en række løsninger, som kan understøtte en stigende anvendelse af data og digitalisering til effektivisering og sektorkobling af energiforbruget. Disse er bl.a. følgende:

- Kommissionen betragter energimærker som et vigtigt redskab til at identificere bygninger med det største renoveringspotentiale, ligesom adgangen til mærkerne i en database kan forbedre overblikket af bygningsmassen. Kommissionen vil på denne baggrund foreslå at opdatere rammerne for energimærkningsordningen via en revision af bygningsdirektivet i 2021. Fokus vil være på øget forpligtigelse til at have et energimærke, ensartede dataformater på tværs af EU, som er tilgængelige i databaser, og udviklingen i teknologi til måling af energimæssig ydeevne.
- Kommissionen vil undersøge mulighederne for at introducere en bygningslogbog, som skal fremme indsamlingen og delingen af bygningsinformation i konstruktionssektoren og mellem ejere, lejere, banksektoren m.fl. Kommissionen vil endvidere kigge på, om log'en kan kobles til andre initiativer, herunder "Renovation passport" som beskriver bygningens installationer, vedligehold, renovering m.v. Endelig undersøges også muligheden for om log'en kan afdække energi, materiale, forbrug og komfort.

Kommissionen anfører derudover, at Kommissionen i forbindelse med revideringen af energieffektivitetsdirektivet vil undersøge behovet for at udvide kravene for energirenoveringer i statslige bygninger til alle niveauer af den offentlige administration for at understøtte forøgelsen af den årlige renoveringsrate.

Kommissionen vil også iværksætte en lang række tiltag for at fremme finansieringsmulighederne til bygningsrenoveringer og nedbryde barrierer. Kommissionen fremhæver f.eks., at InvestEU vil fungere som investeringsstøtteprogram på EU-niveau for at yde teknisk bistand og finansiering støttet af en EU-budgetgaranti for at sikre yderligere private investeringer.

Kommissionen foreslår endvidere, at der sikres tilstrækkelig og målrettet finansiering, bl.a. ved at have fokus på renovering af bygninger og midler hertil ved udarbejdelse af de nationale genopretningsplaner iht. den flerårige finansielle ramme for 2021-27 ("Multiannual Financial Framework") og genopretningsplanen ("Next Generation EU"). Kommissionen har i regi af den såkaldte Recovery and Resilience Facility foreslået syv såkaldte flagskibsinitiativer - hvoraf det ene omhandler energirenovering ("Renovate") - som medlemsstaterne opfordres til at medtænke i deres nationale genopretnings- og modstandsdygtighedsplaner.

Kommissionen foreslår også, at strukturfondspolitikken skal bruges mere aktivt til at understøtte projekter med høj energiydelse, ligesom medlemsstaterne bør supplere med støtteordninger, som fremmer privat finansiering. Kommissionen vil endvidere fremme vidensdeling m.v. på tværs af EU yderligere via Concerted Action. Samtidig vil Kommissionen via relevante fora medvirke til at understøtte standardisering af kontrakter og støtteordninger på tværs af EU. Kommissionen anfører også, at den vil fastsætte nemmere og tydeligere regler om statsstøtte til bygningsrenoveringer, herunder vedvarende energiinstallationer. Endelig bemærkes det i strategien, at den europæiske investeringsbank undersøger mulighederne for yderligere tiltag inden for støtte til finansiering, og at renoveringsbølgen er en mulighed for at fremme udviklingen af grønne lån og boliglån.

Det fremgår også af strategien, at det er vigtigt at have et højt niveau af teknisk viden hos bygningsarbejdere, hvis det skal lykkedes at komme i mål med cirkulære- og lavemissionsløsninger ved renovering og dekarbonisering af bygninger. Kommissionen understreger derfor særligt vigtigheden af opkvalificering af den eksisterende arbejdskraft, bl.a. ved at redefinere eksisterende jobs til at inkludere viden om bæredygtigt byggeri og skabe nye jobprofiler, som har fokus på f.eks. dybdegående renovering, teknologiske løsninger i byggeriet eller brug af data og digitale løsninger.

Det fremgår af strategien, at Kommissionen vil udvikle en plan frem mod 2050 for at reducere CO₂-udledninger fra hele livscyklussen for bygninger. Planen vil have fokus på at fremme bæredygtige byggematerialer, herunder træbaserede byggematerialer. Kommissionen foreslår desuden, at der fastsættes mål for genbrug af byggematerialer og reduktion af byggeaffald, og at der fremmes et indre marked for genbrugsmaterialer. Dette skal ske ved brug af øgede livscyklusvurderinger, hvorved miljømæssig bæredygtighed i byggeri og anlæg fremmes. Dette indebærer også en revision af byggevarereforordningen, hvor bæredygtighed bliver en bærende søjle i produktreguleringen. Ved udgangen af 2024 vil Kommissionen revidere målene for bygge- og nedrivningsaffald.

Kommissionen angiver, at fuld udnyttelse af potentialet i renoveringsbølgen kræver en integreret tilgang, hvor smarte bygninger spiller en rolle. Derfor præsenterer Kommissionen sammen med Renoveringsbølgen retsakterne for den frivillige EU ordningen om en bygningsindikator ("Smart Readiness Indicator"), der skal kunne beskrive bygningers evne til at tilpasse driften til brugernes behov f.eks. i forhold til indeklima og varmestyring, energieffektivitet og evne til at levere fleksibilitet til energisystemer.

Kommissionen vil fremme den fossile udfasning gennem revisionerne af direktiverne om vedvarende energi og energieffektivitet i 2021. Revisionen af VE-direktivet vil udforske mulighederne for at fremme avanceret varme og køling. Kommissionen vil også foreslå tiltag, der skal fremme adgangen til overskudsvarme og -køling samt varme og køling baseret på vedvarende energi.

Fokusområde for bygningsrenovering

Kommissionen vil offentliggøre en anbefaling om energifattigdom til at vejlede medlemsstaterne i at definere og gennemføre sådanne strategier for at mindske energifattigdom. Kommissionen vil yderligere hjælpe med at udvikle målrettede finansielle løsninger til husholdninger med lavere indkomster.

Derudover vil Kommissionen i 2021 fremsætte en meddelelse om den langsigtede vision for landdistrikter for at analysere sociale aspekter og infrastrukuraspekter i landdistrikterne og undersøge mulige handlinger for at imødegå de specifikke udfordringer i landdistrikter vedr. energifattigdom, energirenoveringer m.v.

Det fremgår af strategien, at Kommissionen vil foreslå en udvidelse af brugen af ESCO-kontrakter, da de har vist sig at fungere godt i nogle medlemsstater. Dette vil blive gjort i forbindelse med revideringen af energieffektivitetsdirektivet for at gøre

renoveringer mulige for alle husholdninger, inklusiv husstande med begrænsede muligheder for at betale forudgående omkostninger.

Kommissionen vil også primo 2021 udstede en ny vejledning til medlemsstaterne om anvendelsen af *princippet om energieffektivitet først* for at hjælpe offentlige myndigheder med at tage alle omkostninger og fordele i betragtning ved investeringer i bygningsmassen og byggesektoren, som i praksis kan anvendes i forbindelse med offentlige indkøb.

Kommissionen forslår derudover, at offentlig og privatejet social infrastruktur, offentlige administrative bygninger, sociale boliger, kulturinstitutioner, skoler, hospitaler og sundhedsfaciliteter kan stå i spidsen for renoveringsbølgen og fungere som et forbillede. Kommissionen undersøger muligheden for at udvikle grønne offentlige indkøbskriterier for offentlige bygninger ud fra et livscyklusperspektiv.

Kommissionen foreslår i strategien, at der stilles krav om et minimumsniveau for andelen af vedvarende energi i bygningers energiforsyning. Det fremgår ikke af forslaget, om det både er til nye og eksisterende bygninger eller kun til nye bygninger.

Kommissionen vil også fremme et *Nyt Europæisk Bauhaus*, som skal medvirke til at realisere den grønne pagt på en attraktiv, innovativ og menneskecentreret måde og i samklang med den nyeste teknologi, miljøet og klimaet. Dette skal endvidere ske ved at tænke æstetik og kultur m.v. ind i den grønne omstilling af bygningsområdet, ligesom det oprindelige Bauhaus kombinerede form og funktionalitet. Kommissionen vil derfor i løbet af de næste to år etablere fem forskellige Bauhaus-projekter som hver især enten vil have fokus på naturlige byggematerialer og energieffektivitet til demografi, fremtidsorienteret mobilitet eller ressourceeffektiv digital innovation, hele tiden kombineret med kultur og kunst.

Endelig vil kommissionen i løbet af første halvår 2021 undersøge, om EU's kvotehandelssystem kan udvides til også at omfatte emissioner fra bygninger. I dag dækker kvotehandelssystemet omkring 30% af emissionerne fra bygningsopvarmning i EU, da fjernvarme og elektrisk opvarmning medtages.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Der redegøres ikke for nærhedsprincippet, idet der alene er tale om en meddelelse fra Kommissionen.

6. Gældende dansk ret

Der redegøres ikke for gældende dansk ret, idet der alene er tale om en meddelelse fra Kommissionen.

7. Konsekvenser

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Meddelelsen har ikke i sig selv lovgivningsmæssige konsekvenser. I det omfang Kommissionens meddelelse udmøntes i konkrete lovgivningsmæssige initiativer, vil det skulle vurderes, om det vil medføre lovgivningsmæssige konsekvenser.

Økonomiske konsekvenser

Meddelelsen har ikke i sig selv statsfinansielle, samfundsøkonomiske eller erhvervsøkonomiske konsekvenser. I det omfang Kommissionens meddelelse udmøntes i konkrete initiativer, vil det skulle vurderes, om det vil medføre statsfinansielle, samfundsøkonomiske eller erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Andre konsekvenser og beskyttelsesniveauet

Meddelelsen skønnes ikke i sig selv at berøre forbrugerbeskyttelsesniveauet i Danmark. I det omfang Kommissionens meddelelse udmøntes i konkrete initiativer, vil det skulle vurderes, om det vil medføre konsekvenser for beskyttelsesniveauet eller have andre konsekvenser.

8. Høring

Kommissionens meddelelse har været i høring i perioden den 14.-23. oktober 2020 i specialudvalget for Klima-, Energi- og Forsyningspolitik.

Der er i alt modtaget otte høringssvar fra hhv. Danmarks Almene Boliger (BL), CONCITO og Rådet for Grøn Omstilling (RGO), Dansk Industri (DI), Dansk Fjernvarme, Kommunernes Landsforening (KL), SYNERGI, TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsvirksomheder og VELUX. Høringssvarene er refereret nedenfor.

Danmarks Almene Boliger (BL)

BL finder det overordnet meget positivt, at EU-Kommissionen har fokus på byggesektoren. BL noterer en række positive elementer, men også en række elementer, som BL kan være bekymrede for kan have negativ indflydelse på den sociale bæredygtighed.

BL finder det positivt, at Kommissionen vil fastsætte mere anvendelige statsstøtte-regler for renovering af bygninger. Der er dog ifølge BL behov for, at reglerne revideres på en måde, der sikrer de enkeltes landes kompetence til at definere tjenesteydelser af almindelige økonomisk interesse (SGEI) på en måde, så der nationalt og lokalt kan udvikles og realiseres boligpolitiske hensyn.

BL hilser også den innovative tilgang med hensyn til områdebaserede interventioner velkommen under A European Affordable Housing Initiatives velkommen, som skal understøtte de 100 fyrtårnsprojekter og forhåbentligt gøre det mere fleksibelt at arbejde med EU's udbudsregler. BL håber meget, at regeringen vil indgå i en aktiv dialog med Kommissionen om, at en eller flere af de 100 fyrtårnsprojekter kan ske i Danmark.

Endelig er BL positive overfor styrket fokus på muligheder og potentialer i digitalisering som en driver af bæredygtighed i byggesektoren. BL opfordrer i øvrigt til, at man fra dansk side tænker det nordiske samarbejde i Nordisk Ministerråd ind i det danske EU-arbejde i forhold til det videre arbejde med udmøntningen af renoveringsbølgen.

BL er bekymret for bl.a. nogle af de forslag i meddelelsen, som vedrører kommende, nye energikrav, som ikke bør undergrave eksisterende krav og forpligtelser på nationalt plan. Det vedrører fx forslag til indførelse af bindende minimumsstandarder for energieffektivitet, krav om minimumsandel af vedvarende energi i bygninger og certificeringer. De almene boliger huser nogle af de mest udsatte borgere i Danmark, og det er vigtigt, at energikrav altid er balanceret ud fra sociale hensyn, og i sidste ende har fokus på at skabe reel værdi for beboerne. Udgangspunktet for renoveringer af de almene boliger er af samme årsag, at de sker ud fra et totaløkonomisk princip.

CONCITO og Rådet for Grøn Omstilling (RGO)

RGO hilser i regi af projektet Bygninger og Grøn Omstilling initiativet fra EU-Kommissionen velkomment. Ifølge CONCITO og RGO bærer udspillet dog i for høj grad præg af, at on-site vedvarende energiproduktion bidrager til en bygnings bæredygtighed på samme måde som energieffektivisering. Dette vurderes uhensigtsmæssig, da det reducerer medlemsstaternes faktiske muligheder for at udnytte nationale VE-ressourcer på en omkostningseffektiv måde. Der mangler også fokus på sammenhængen mellem bygninger som fleksible energiforbrugere.

Udspillet omtaler ifølge CONCITO og RGO, at det kan komme på tale, at stille minimumskrav til andel af VE i energiforsyningen af bygningen. Dette kan læses som et krav til, at der lokalt eller helt specifikt på selve den geografiske grund skal placeres en VE-produktion svarende til en vis procentdel af bygningens samlede energibehov, hvilket ville være dybt uhensigtsmæssigt. Det skal i stedet ifølge CONCITO og RGO være den samfundsøkonomisk mest omkostningseffektive udbygning med vedvarende energi, der afgør, hvor anlæggene placeres.

Udspillet har ifølge CONCITO og RGO alt for meget fokus på bygningerne som enkeltstående elementer. Mulighederne for, at bygninger agerer fleksibelt i forhold til at understøtte en omkostningseffektiv funktion af både de samlede energisystemer er underbelyst i udspillet. Der bør endvidere ifølge CONCITO og RGO indgå krav i Ecodesign-direktivet, om at fx individuelle varmepumper eller kølingsudstyr skal have indbygget mulighed for fjernstyring fra tredjepart for at sikre, at disse elementer kan facilitere et fleksibelt energiforbrug afpasset efter behov fra energisystem og energi-net. CONCITO og RGO mener også, at det er en for snæver betragtning, at energirenovering skal tilbagebetale sig selv udelukkende gennem besparelser på energien, der leder til en for lav renoveringsrate og et alt for højt behov for tilskud. De såkaldte Non-Energy-Benefits (NEB's) bør endvidere medtænkes i den samlede finansiering.

Energimærkernes teoretiske beregninger af energiforbrug før og efter en faktisk renovering stemmer ifølge CONCITO og RGO sjældent med den efterfølgende faktiske

energibesparelse, hvilket er en stor barriere for en storstilet energirenovierungsindsats. Udspillet bør derfor indeholde elementer, som italesætter denne problemstilling og anviser mulige løsninger. Definitionen af faktorer vedr. sundheds- og miljøstandarder er også ifølge CONCITO og RGO for snæver og bør udvides som minimum med fokus på dagslys, temperaturer både under hensyn til tilstrækkelig opvarmning og tilstrækkelig beskyttelse mod overophedning. Dertil bør der udvides med fokus på overholdelse af et acceptabelt CO2 niveau og som udtryk for lavt tryk fra andre luftbårne afgasninger og forureninger, samt reduktion af partikkelproblemer. Den stigende fokus på, at energiforbruget til og CO2-udslippet fra produktionen af materialerne har ifølge CONCITO og RGO meget stor betydning for byggeriets klimabelastning og er mangelfuldt omtalt i udspillet. CONCITO og RGO roser dog udspillet for at have fokus på at medtage en fælles økonomisk indsats i form af en fond til risikoreduktion for renoveringsprojekter, som en billig måde at understøtte privat finansiering på.

Det er ifølge CONCITO og RGO vigtigt, at der sættes på, at energimærkningen i EU forbedres. Der mangler dog konkrete forslag til, hvordan energimærkerne udbredes i højere grad. De obligatoriske krav i energieffektiviseringsdirektivet om energiforbedring omfatter endvidere en alt for lille del af de offentlige bygninger. Det er dog ifølge CONCITO og RGO hensigtsmæssigt, at Kommissionen igen prøver at få omfattet langt flere af de offentlige bygninger i kravet. Det er også vigtigt, at de økonomiske rammebetingelser i form af beskatning og tariffer for bygningen indrettes, så de giver gode incitamenter for renoveringer ved at kende de langsigtede økonomiske betingelser. En række lande har allerede fokus på energifattigdom og det er helt nødvendigt at fortsætte, da for høje energiomkostninger giver masser af problemer med sundhed, arbejdsevne m.v. i en række lande. Endelig bemærker CONCITO og RGO, at selvom finansiering via grønne lån mv. er vigtigt, så er ikke lige vigtigt for bygningsejere i alle lande.

Dansk Industri (DI)

DI er overordnet positivt anlagt overfor udspillet fra Kommissionen. DI er helt enig i behovet for (1) at øge renoveringsraten af den europæiske bygningsmasse (2) at forbedre energieffektiviteten i bygninger, (3) dekarbonisering af energiforsyningen og integration af vedvarende energi. Nedenfor fremhæver DI dog en række tiltag, som DI mener, at regeringen bør lægge vægt på i EU-Kommissionens strategi.

Der bør således ifølge DI udarbejdes en analyse af energirenovierungspotentialer i den offentlige bygningsmasse. Derudover er en inkorporering af en livscyklusvurdering (LCA) også et vigtigt redskab til at sænke CO2-forbruget ved renovering af bygninger. Ved renovering bør der endvidere integreres smarte teknologier i bygninger for at gøre det lettere at optimere energiforbruget i bygninger. Det er derudover også vigtigt, at bygningsindikatoren (Smart Readiness Indicator) er medtaget i udspillet. DI opfordrer regeringen til at deltage aktivt i arbejdet med at udvikle digitale logbøger, renoveringspas og Level(s). Det er ifølge DI utroligt vigtigt med danske aftryk på disse EU-initiativer.

EU-Kommissionen foreslår ifølge DI en trinvis indfasning af obligatoriske minimumsstandarder for energieffektivitet for eksisterende bygninger og opdaterede regler for

energimærkning af bygninger. Det kræver revisioner af bygnings- og energieffektivitetsdirektiverne, hvilket DI bakker op om. Ifølge DI er det også essentielt at øge tilgængeligheden af private innovative finansieringsmuligheder, hvis renoveringstakten af bygninger skal forøges markant. DI finder det derfor positivt, at EU-Kommissionen nævner brugen af ESCO-modeller til at tiltrække investeringer. Anvendelsen af EU-taksonomi bliver også relevant i forhold til at identificere bæredygtige investeringer i energieffektivitet og skabe direkte finansiering hertil, og DI vil derfor opfordre regeringen til at gå aktivt ind i dette.

Energimærket er ifølge DI nyttigt, men det skal styrkes og det bør være digitalt samt baseret på det faktiske forbrug af energi - ikke det beregnede. DI mener, at det er positivt, at Kommissionen foreslår en EU database for energimærket og opfordrer regeringen til at engagere sig i dette arbejde. Det er ifølge DI også vigtigt, at der ved revisionen af Byggevareforordningen tilvejebringes en hensigtsmæssig implementering af bæredygtighed. Det skal prioriteres, at standardiseringsprocessen fungerer, og at producenterne har tydelig indflydelse på udviklingen af nye standarder. Endvidere skal det prioriteres, at markedsovervågningen er tydelig og ensartet på tværs af medlemsstaterne. Endelig opfordrer DI regeringen til at tilvejebringe et robust beslutningsgrundlag, som afvejer fordele, ulemper og konsekvenser for dansk lovgivning ved at lade bygninger indgå i EU ETS.

Dansk Fjernvarme (DF)

DF er overordnet positivt indstillet overfor udspillet. DF bemærker, at opvarmningsområdet udgør den dominerende efterspørgsel efter energi. Der er ifølge DF ingen tvivl om at det er vigtigt af effektivisere forbruget af energi til dette formål, men det er lige så vigtigt at dække det effektiviserede forbrug intelligent.

Kommissionen lægger ifølge DF meget af sit fokus på instrumenter til effektivisering og decarbonisering af varme og køling: varmeplanlægning og et samfundsøkonomisk balanceret valg mellem kollektive og individuelle løsninger. Som både 40 års erfaring og den igangværende grønne omstilling af Danmarks varme og kølesektor viser, så kan man ifølge DF omstille et lands varme-/kølesektor på relativt kort tid. Og til overkommelige omkostninger. Det kræver blot en velovervejet, og planlagt tilgang med fokus på områder, i stedet for alene på den enkelte bygning. Gør man det så koordineret med renovering af de samme områders bygninger, er der yderligere fordele at høste.

I Rådets behandling af strategien bør Danmark ifølge DF i høj grad fortsat støtte Kommissionens bestræbelser på at sikre, at disse velkendte instrumenter, gennem revision af den relevante lovgivning, bliver obligatoriske at anvende i EU's medlemslande. Ikke bare fordi Danmark har kommercielle styrker på disse områder, men primært fordi omstillingen af EU's varme og køling absolut behøver dem.

Kommunernes Landsforening (KL)

KL er generelt positivt stillet over for udspillet og støtter op om Kommissionens fokus på renoveringer af bygninger, da dette kan bidrage betydeligt til CO2-reduktion.

Kommissionen skriver ifølge KL, at et af de tre prioriterede indsatser vil være renovering af offentlige bygninger såsom skoler, hospitaler og administrative bygninger. Renovering af de kommunale bygninger vil ikke kun komme offentligheden til gode ved at bidrage til ressourcebesparelser og CO2-reduktion men ligeledes sikre forbedring af indeklima og læringsmiljøer. De kommunale bygninger kan desuden fungere som show-cases for gevinstpotentialerne for private aktører.

Kommunerne har et stort fokus på at reducere drivhusgasser og store ambitioner om, at kombinere indsatsen med opnåelse af et helhedsorienteret bæredygtigheds-perspektiv. Derfor synes KL det er en god ide at udvide markedet for bæredygtige byggevarer og -tjenester, lave livscyklusanalyser mv. KL bemærker, at kommunernes økonomi sætter i dag snævre grænser for de strategiske energi-renoveringsindsatser på lokalt niveau. De kommunale ejendomme er imidlertid præget af slitage, og der er derfor ifølge KL et væsentligt potentiale for at få tænkt energirenovering ind i de kommende års indsatser, såfremt der fra national side afsættes de nødvendige midler hertil. Det er endvidere vigtigt ifølge KL at understøtte en evt. kommunal renoveringsindsats ved at de kommunale anlægsrammer bliver mere fleksible, samt at kommunerne får del i finansieringen fra bl.a. EU-fonde, som nævnt i strategien, samt EU's Covid19 fond. KL vil dog også påpege behovet for fokus på aktiv energistyring, hvor data om energiforbrug kan bidrage til indsatser, der sikrer energibesparelser. Det er f.eks. information om toiletter der løber, rør der er sprunget, opvarmede rum der ikke anvendes osv. Der mangler i dag adgang til de nødvendige data hvis potentialet i aktiv energistyring for alvor skal realiseres.

KL er klar til at indgå dialog om mulighederne for udvikling af gode finansieringsværktøjer og tekniske bistandsinstrumenter, der kan understøtte investering i de offentlige folkeskoler, daginstitutioner, plejehjem mv.

SYNERGI

SYNERGI bemærker, at de tidligere har afgivet hørings svar vedr. Renoveringsbølgen i forbindelse med udarbejdelsen af en officiel dansk besvarelse på EU-Kommissionens offentlige høring herom, hvorfor besvarelsen kan læses som et supplement hertil. SYNERGI hæfter sig særligt ved tre punkter i EU-Kommissionens oplæg, som er (1) krav til renovering af alle typer offentlige bygninger, (2) minimumsstandarder for energiforbruget i de eksisterende bygninger og (3) adgang til finansiering.

SYNERGI anbefaler, at Danmark støtter en stærk og ambitiøs udmøntning af renoveringsbølgens forslag ved de kommende forhandlinger. SYNERGI glæder sig fortsat over renoveringsbølgen og anbefalingen lyder fortsat, at energirenoveringer skal have en mere fremtrædende rolle på EU's klimadagsorden, hvis man skal gøre sig forhåbninger om at nå 2030-målet. Samtidig udgør renoveringen af bygninger en vigtig økonomisk aktivitet i EU. Et løft af renoveringsindsatsen er derfor ifølge SYNERGI et effektivt, grønt stimulusredskab, som kan holde hånden under den europæiske økonomi i kølvandet på COVID-19.

SYNERGI finder, at de bebudede renoveringer vil skabe bedre levevilkår for de millioner af europæere, som i dag lever og/eller går på arbejde i utidssvarende og ofte decideret usunde bygninger, og SYNERGI støtter Renoveringsbølgens forslag om

mindst at fordoble EU's renoveringsrate – men havde gerne set endnu højere ambitioner i form af en tredobling af renoveringsraten. SYNERGI finder overordnet set Renoveringsbølgen fremragende, men der udestår fortsat et arbejde med at føre alle de gode intentioner ud i livet. SYNERGI opfordrer derfor den danske regering til at sende stærke mandater til Bruxelles, når energieffektivitetsdirektivet (EED) og bygningsdirektivet (EPBD) skal genforhandles som led i realiseringen af Renoveringsbølgen. SYNERGI mener, at Danmark som grønt foregangsland skal påtage sig europæisk lederskab og støtte så ambitiøse mål, politikker og foranstaltninger som muligt – særligt for de følgende tre punkter:

Det er for SYNERGI helt åbenbart, at der bør stilles renoveringskrav til alle slags offentlige bygninger. Derfor anbefaler SYNERGI, at Danmark går forrest ved de kommende forhandlinger i EU med krav om, at EED's anvendelsesområde fremover også skal gælde regionale og kommunale bygninger. Desuden ville en intensivering i renoveringen af de offentlige bygninger ifølge SYNERGI være en udmærket mulighed for at styrke den digitale omstilling gennem konvertering til "smart buildings" og ved i højere grad at prioritere de innovative tekniske installationer. Dermed ville man fra offentligt hold bidrage direkte til EU-ambitionen om, at den grønne og digitale omstilling skal gå hånd i hånd, så de europæiske lande er klædt godt på til nutidens og fremtidens udfordringer. SYNERGI hilser endvidere forslaget om at indføre minimumsstandarder til energiforbruget i eksisterende bygninger velkomment.

SYNERGI ser frem til Kommissionens anbefalinger på området, og SYNERGI tilskynder, at man i Danmark allerede nu – med inspiration fra andre lande – begynder at afdække mulighederne for tiltag, der ville fungere i en dansk kontekst, og være med til at sikre en højere standard blandt de danske eksisterende bygninger.

EU-Kommissionen vurderer ifølge SYNERGI, at der skal investeres mere end 2.000 milliarder DKK ekstra i bygningsrenoveringer årligt for at nå et CO₂-reduktionsmål på 55 pct. Renoveringsbølgen skal roses for sit gennemgribende fokus på finansiering og udviklingen af nye instrumenter, der kan skabe incitamentter til energirenoveringer, og SYNERGI mener, at Danmark bør støtte op om denne indsats ved at arbejde for simple lovgivning og rammevilkår, der styrker mulighederne for fx at pulje flere mindre renoveringer i større projekter; for lettere at kunne indgå i samfinansiering mellem offentlige og private parter; eller for at stille statslige garantier til rådighed, der kan tage toppen af risikoen og dermed tilskynde til flere renoveringsprojekter. Derudover bør Danmark arbejde for, at der udvikles finansieringsmæssige løsninger, som i højere grad anerkender de økonomiske afkast forbundet med de mangeartede afledte effekter ved energirenoveringer – såkaldte "Non Energy Benefits" (NEBs).

SYNERGI håber, at Danmark vil gå forrest i dette arbejde og sikre, at hele Europa får gavn af Renoveringsbølgen. Dertil er det vigtigt, at EU's medlemsstater rent faktisk implementerer de vedtagne direktiver i national lovgivning og sanktioneres, hvis de ikke gør.

Arbejdsgivernes medlemsvirksomheder (TEKNIQ)

TEKNIQ bakker op om initiativet, der har som intention, at mindst fordoble renoveringsraten i bygninger, men TEKNIQ er bekymrede for om de foreslåede fokusområder er tilstrækkelig ambitiøse til at kunne opnå dette.

TEKNIQ er som udgangspunkt positive over for Kommissionens forslag om at fastsætte minimumsstandarder for bygningernes ydeevne i forbindelse med renoveringer. Der er dog mindst tre forhold, der kan være udfordringer i dette. Forudsætningen for fastsættelse af mindstekrav er, at energimærkningsordningen er troværdig, og at antallet af fejl fortsat nedsættes betydeligt, så bygningsejerne stilles over for retfærdige krav. Kravene betyder, at nogle bygningsejere ikke vil have finansiering til at gennemføre renoveringer, hvilket især kan være en udfordring for bygninger, der ligger i områder med lave huspriser eller for husstande hvor indkomster er lave. Endelig er den danske implementering af primærenergifaktoren en hindring, som uddybes i det følgende.

Ifølge TEKNIQ giver primærenergifaktorerne et her-og-nu billede af den omtrentlige effektivitet af forskellige forsyningsformer i energisystemet. Men beregningen af primærfaktorerne afspejler ikke. Værre er det imidlertid, at primærfaktorerne er et øjebliksbillede, der ikke tager højde for, at bygninger står i mange år efter, at strømmen er blevet 100% grøn. Derfor skader her-og-nu primærenergifaktorer udviklingen af de mest grønne løsninger. Faktorerne indebærer også, at bygninger (nye og renoverede) ikke udformes optimalt i forhold til det energisystem, de skal være en aktiv del af. Og endelig tilskynder en lav primærenergifaktor i fjernvarmen, sektorens fortsatte brug af.

Kommissionen foreslog i sektorintegrationsstrategien i sommers, at strategien (Renovation Wave) skulle indeholde et forslag om "Review the Primary Energy Factor, to order to fully recognise energy efficiency savings via renewable electricity and heat, as part of the review of the Energy Efficiency Directive". TEKNIQ er uforstående over, at dette ikke er blevet en del af strategien og forudser, at rammebetingelserne for renoveringer og nye bygninger vil bremse den anvendelse af vedvarende energi og elektrificering, som er nødvendig for at nå målsætningerne for grøn omstilling af Danmark.

TEKNIQ hilser forslaget om udvidelse af renoveringskrav til alle offentlige bygninger velkommen. Renoveringstakten for de kommunale bygninger bør øges, og vi foreslår at det offentlige går forrest ved at de offentlige bygninger anvender intelligent energistyring og udfaser fossil opvarmning i alle offentlige bygninger, hvor det er rentabelt. TEKNIQ mener endvidere, at der bør anvendes totaløkonomiske vurderinger, og at det bør anvendes af alle bygningsejere, men det er oplagt, at den offentlige sektor og de almene boligselskaber går forrest og i højere grad end i dag følger principperne. Strategien indeholder endvidere ifølge TEKNIQ desværre ikke forslag om data eller forbedring af adgang til data fx i energieffektiviseringsdirektivet. Drift, service og reparation af installationer kan endvidere ifølge TEKNIQ effektiviseres betydeligt, hvis tiltagene tilrettelægges på baggrund af hentede forbrugsdata. Forbrugere har endvidere betalt meget betydelige beløb til fremskaffelse af digitalt baserede forbrugsmålere. Det mener TEKNIQ grundlæggende er fornuftigt, men der er

imidlertid en række barrierer for automatisk at hente forbrugsdata, bl.a. er energieffektiviseringsdirektivets krav om datahyppighed, datakvalitet og tilgængelighed stadig for lav.

TEKNIQ er overrasket over, at strategien ikke nævner elektrificering, fleksibilitet, energilagring eller intelligente bygninger i dens fokusområder og tiltag, og det undrer TEKNIQ, at strategien ikke eksplicit nævner elektrificering eller varmepumper. Det undrer også TEKNIQ, at strategien ikke nævner intelligente bygninger og installationer, "build-in-renewables" samt energilagring. Mere intelligent styring af energiforbruget i bygninger skal hjælpe os med at mindske energispild og bruge energien, når den er grønnest og billigst. Der er endvidere et stort potentiale i at gøre el- og fjernvarmeforbruget mere fleksibelt, så bygningerne kan fungere som et energilager i energisystemet. Selvom renovering af bygningsinstallationer reducerer energiudgifterne og har korte tilbagebetalingstider, realiseres de ifølge TEKNIQ i dag i lav grad hos bygningsejerne. TEKNIQ mener derfor, at det er helt afgørende at der laves en indsats for at fremme dette område og at både Kommissionen og danske myndigheder handler på dette.

VELUX

VELUX glæder sig overordnet over renoveringsbølgen, og bemærker at stimulering af en hurtigere og bedre renovering af den eksisterende bygningsmasse er helt afgørende for at nå EU's klimamål. En integreret, holistisk tilgang til bygningsrenovering indebærer forbedring af bygningers energimæssige ydeevne under hensyntagen til princippet om 'energy efficiency first', gøre dem klimatilpasset, indarbejde bæredygtighedsprincipper og, ikke mindst bidrage til befolkningens sundhed, sikkerhed og forbedret dagslysforhold og indeluft.

Bygninger er kendetegnet ved lange levetider og vurderingen er, at 80% af dagens bygninger også vil være i brug i 2050. Energirenovering bør derfor spille en nøglerolle ifm. grøn genopretning. Ifølge Det Internationale Energiagentur er byggesektoren den mest jobskabende sektor ifm. økonomisk genopretning og Kommissionen vurderer, at en tredobling af energirenoveringsindsatsen i EU vil kunne skabe 2-4 millioner nye fuldtidsjob (uden at medregne overløbseffekterne af jobs genereret i andre sektorer). Boligen spiller endvidere ifølge VELUX en vigtig rolle for hverdagens funktioner og ikke mindst som hjemmearbejdsplads, hvilket Covid-19 har tydeliggjort. Allerede før Covid-19 brugte vi 90% af tiden inde indendørs og indendørsmiljøet er med pandemien nu vigtigere end nogensinde før for folks sundhed og trivsel.

Bygningers indeklimate har ifølge VELUX en direkte indvirkning på menneskets sundhed, komfort og velvære. Netop disse "multiple benefits" ved energieffektivitet er dem der fra et videnskabeligt perspektiv er bedst belyst i både danske og internationale analyser. Dertil kommer, at større renoveringer af bygninger gennemføres normalt ikke alene for at reducere energiforbruget. Desuden har forskning vist, at 73% af bygningsejerne i EU er motiveres til renoveringer ud fra et ønske om at forbedre bygningens komfort og indeklimate.

Sundt indeklimate og komfort har derfor et betydeligt potentiale for at blive en driver for energieffektivisering og – ikke mindst – at motivere de private bygningsejere til at

investere i at optimere deres bygninger. En renoveringsbølge vil derfor ikke blot levere ift. vores klimamål, men også øge sundhed i befolkningen og gøre den mere resiliens ift. fremtidige pandemier. Det findes deraf ifølge VELUX meget positivt, at det første af fire fokusområder i renoveringsbølgen er "at håndtere energifattigdom og dårligste bygninger". Dette vigtige fokusområde bør være en toprioritet for dansk og europæisk klima- og energipolitik, da det indeholder et stort potentiale for at øge energirenoveringsraten, samtidig med at det giver store energibesparelser og sundere og mere behagelige bygninger til borgerne. Således bør vi anvende renovering som løftestang til at tackle energifattigdom og adgang til sunde boliger for alle husstande.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Medlemsstaterne forventes generelt at støtte Kommissionens strategi om renoveringsbølgen.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen er overordnet set positiv over for Kommissionens strategi om renoveringsbølgen. Den er et vigtigt skridt i retning af en grøn omstilling i EU og opnåelse af klimaneutralitet i EU senest i 2050.

Kommissionens prioriteter ses desuden at hænge godt sammen med regeringens egen dagsorden inden for klima og energi, herunder målet om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningerne i 2030 samt EU's fælles mål om klimaneutralitet i senest 2050. Regeringen ønsker således en ambitiøs klimaindsats med fokus på omkostningseffektive energieffektiviseringer og dekarbonisering af den eksisterende bygningsmasse, da dette kan medvirke til at sænke de samlede udgifter til den grønne omstilling.

Regeringen kan give sin overordnede støtte til, at EU's energieffektiviseringsindsats i overensstemmelse med *princippet om energieffektivitet først* fokuseres på opnåelsen af de mest rentable energibesparelser og desuden fokuseres, hvor CO₂-effekten er størst. I den sammenhæng ser regeringen frem til Kommissionens vejledning vedr. anvendelse af *princippet om energieffektivisering først*, der kan bidrage til et styrket fokus på omkostningseffektivitet ud fra et helhedsperspektiv, hvor yderligere forhold indgår f.eks. at reducere investeringer i energiinfrastruktur og at forbedre indeklima og sundhed.

Regeringen støtter, at renoveringsbølgen er indarbejdet som en komponent i EU's COVID-19 genopretningsplan, og at indsatserne i den grønne pagt ("EU Green Deal") kommer til at udgøre ryggraden i genopretningen af EU's økonomi, f.eks. fremme af private investeringer via InvestEU.

Regeringen er overordnet positiv over for Kommissionens forslag om øget digitalisering, udvidet produktregulering og frivillige ordninger om en bygningsindikator ("Smart Readiness Indicator") og grønne indkøbskriterier for offentlige bygninger. Regeringen er også positiv over Kommissionens fokus på bæredygtigt byggeri i et livscyklusperspektiv og udvikling af et indre marked for genbrugsmaterialer, der kan fremme øget genbrug. Samtidig lægger regeringen vægt på, at der stilles krav til

affaldshåndteringen af byggeaffald, der ikke kan genbruges, så skadelige stoffer ikke bliver recirkuleret videre i materialestrømmen. Hermed kan strategien bidrage til omkostningseffektivt at fremme energieffektivisering, fleksibelt energiforbrug og bæredygtighed med fokus på bl.a. indlejret energi og drivhusgasser i byggematerialer.

Regeringen vil i relation til Kommissionens ideer om at indførelse af minimumskrav til eksisterende bygninger være særligt opmærksom på evt. retssikkerhedsmæssige konsekvenser.

Regeringen finder endvidere Kommissionen tiltag til at fremme finansieringen af energieffektive bygningsrenoveringer og nedbryde barrierer er interessante, men bemærker samtidig, at der i Danmark allerede eksisterer god og billig adgang til attraktiv finansiering via realkreditsystemet.

Regeringen noterer sig, at Kommissionen lægger op til, at medlemsstaterne skal identificere bebyggelse, hvor beboerne er i risiko for at være påvirket af energifattigdom. Regeringen anser overordnet energifattigdom som et socialpolitisk anliggende, hvorfor energifattigdom bør løses i dette regi og ikke via energipolitiske tiltag.

Regeringen ønsker at fremme udfasningen af brugen af fossile brændsler inden for varme og køling. Udfasningen bør ske omkostningseffektivt og under hensyntagen til forsyningssikkerhed. Regeringen vil i den løbende dialog med Kommissionen opfordre til, at medlemsstaterne skal have større fleksibilitet ift. at udfase fossile brændsler i opvarmningen af boliger f.eks. mulighederne for at hente varme og køling ved at brug af ressourcerne i drikke- og spildevandssektoren.

Regeringen er positiv over for Kommissionens forslag om øget digitalisering og noterer særligt, at brugen af IKT-udstyr, netværk og services kan lede til øget energiforbrug, hvilket skal håndteres, og bemærker i denne sammenhæng relevansen af bl.a. produktregulering. Regeringen er endvidere positiv over for strategiens afsnit om opkvalificering af arbejdskraften, skabelse af nye grønne jobs. Dertil støtter regeringen, at bygninger skal renoveres med respekt for det æstetiske og med fokus på den arkitektoniske kvalitet.

Regeringen støtter Kommissions forslag om et styrket kvotehandelssystem, der leverer en væsentligt større andel af EU's samlede reduktionsindsats og sikrer incitament til fjernelse af CO₂ fra atmosfæren og en mere ensartet CO₂-prissætning på tværs af sektorer som opvarmning af bygninger og vejtransport, herunder gennem en udvidelse af EU's kvotehandelssystem

Endelig ser regeringen frem til, at Kommissionen fremsætter forslag om implementerende regler og regulering inkl. den kommende revision af direktiver om energieffektivitet, vedvarende energi og bygningers energimæssige ydeevne. Regeringen finder, at revisionerne bør understøtte en omkostningseffektiv opnåelse af målet om klimaneutralitet senest i 2050.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg.